

KÜTAHYA GERİ GÖNDERME MERKEZİ ZİYARETİ RAPORU

Rapor No:
2025/3

Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurulu'nun 11/2/2025 tarihli ve 2025/91 sayılı kararıyla oy birliğiyle kabul edilmiştir.

İÇİNDEKİLER.....	ii
KISALTMALAR.....	iii
I. GİRİŞ	1
II. GENEL BİLGİLER.....	3
A. Merkez Hakkında Genel Bilgiler	3
B. Merkez Personeli	3
C. Özgürlüğünden Mahrum Bırakılan Kişiler	4
III. TESPİT, GÖZLEM VE GÖRÜŞMELER.....	5
A. Merkeze Kabul ve Yerleştirme	5
B. Fiziksel Koşullar	6
C. Yönetim, Personelin Tutumu ve Şikâyet Prosedürleri.....	9
D. Beslenme.....	10
E. Sağlık ve Psikososyal Servis Hizmetleri.....	12
F. Sosyal Faaliyetler, Günlük Yaşam ve Eğitim	13
G. Dış Dünya İle İletişim.....	14
H. Güvenlik	15
IV. DEĞERLENDİRME VE TAVSİYELER.....	15
A. Değerlendirme	15
B. Tavsiyeler.....	16
1. Merkez İdaresine Yönelik Tavsiyeler	16
2. Kütahya Valiliğine Yönelik Tavsiyeler	16
3. Göç İdaresi Başkanlığına Yönelik Tavsiyeler	17

CPT	: Avrupa İşkenceyi Önleme Komitesi
m²	: Metrekare
OPCAT	: İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele ve Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'ne Ek İhtiyari Protokol
para.	: Paragraf
TIHEK	: Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu
UÖM	: Ulusal Önleme Mekanizması

I. GİRİŞ

1. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu (TIHEK); 20/4/2016 tarihli ve 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu ile insan onurunu temel alarak insan haklarının korunması ve geliştirilmesi, kişilerin eşit muamele görme hakkının güvence altına alınması, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada ayrımcılığın önlenmesi ile bu ilkeler doğrultusunda faaliyet göstermek, işkence ve kötü muameleyle etkin mücadele etmek üzere kurulmuştur.

2. Türkiye, 14/9/2005 tarihinde İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsanî veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokolü (OPCAT) imzalamıştır. 2011 yılında onaylanarak yürürlüğe giren ve Türkiye açısından bağlayıcılık kazanan OPCAT'in birinci maddesine göre Protokol'ün amacı: *“bağımsız uluslararası ve ulusal organların, işkence ve diğer zalimane, gayriinsani veya küçültücü muamele veya cezayı önlemek için, kişilerin özgürlüklerinden mahrum bırakıldığı yerlere düzenli ziyaretlerde bulunacağı bir sistem kurmaktır.”*

3. 6701 sayılı Kanun'un 9'uncu maddesinin birinci fıkrasının (1) bendi uyarınca OPCAT hükümleri çerçevesinde ulusal önleme mekanizması (UÖM) olarak görev yapmak Kurumun görevleri arasında yer almaktadır. Kanun'un 2'nci maddesinin birinci fıkrasının (k) bendine göre UÖM: *“İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsanî veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokol hükümleri çerçevesinde kişilerin özgürlüklerinden yoksun bırakıldığı yerlere düzenli ziyaretler yapmak üzere oluşturulan sistemi”* ifade etmektedir.

4. Geri gönderme merkezleri, kişilerin özgürlüğünden mahrum bırakıldığı ya da koruma altına alındığı yerlerden birisi olup geri gönderme merkezlerinin temel dayanağı 11/4/2013 tarihli ve 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nda yer almaktadır. Kanun'un *“Geri Gönderme Merkezleri”* başlıklı 58'inci maddesinde; *“(1) İdari gözetim altına alınan yabancıların geri gönderme merkezlerinde tutulacağı, (2) Geri gönderme merkezlerinin İçişleri Bakanlığı tarafından işletileceği, Bakanlığın kamu kurum ve kuruluşları, Türkiye Kızılay Derneği veya kamu yararına çalışan derneklerden göç alanında uzmanlığı bulunanlarla protokol yaparak bu merkezleri işletirebileceği, (3) Geri gönderme merkezlerinin kurulması, yönetimi, işletilmesi, devri, denetimi ve sınır dışı edilmek amacıyla idari gözetimde bulunan yabancıların geri gönderme merkezlerine nakil işlemleriyle ilgili usul ve esasların yönetmelikle düzenleneceği”* hükümleri yer almaktadır.

5. 22/4/2014 tarihli ve 28980 sayılı Resmî Gazete’de yayınlanarak yürürlüğe giren Kabul ve Barınma Merkezleri ile Geri Gönderme Merkezlerinin Kurulması, Yönetimi, İşletilmesi, İşlettirilmesi ve Denetimi Hakkında Yönetmelik’in 3’üncü maddesinin birinci fıkrasının (ç) bendine göre geri gönderme merkezi; *“idari gözetim altına alınan yabancıların barındırılmaları ve kontrol altında tutulmaları amacıyla kurulan ve doğrudan işletilen veya kamu kurum ve kuruluşlarıyla, Türkiye Kızılay Derneği veya kamu yararına çalışan derneklerden göç alanında uzmanlığı bulunanlarla protokol yapılarak işletirilen merkezleri”* ifade etmektedir.

6. 6701 sayılı Kanun’un 9’uncu maddesinin birinci fıkrasının (j) bendinde, Kurumun özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin buldukları yerlere haberli veya habersiz düzenli ziyaretler gerçekleştirmek görevini haiz olduğu ifade edilmiştir. Bu bağlamda geri gönderme merkezlerine ziyaretler düzenlemek TİHEK’in görev ve yetki alanı kapsamındadır.

7. Anılan görevin icrası kapsamında 22/8/2024 tarihinde Kütahya Geri Gönderme Merkezine habersiz bir ziyaret gerçekleştirilmiştir. Ziyaret Heyetinde; Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurulu Üyesi ..., İnsan Hakları ve Eşitlik Uzmanı ..., İnsan Hakları ve Eşitlik Uzman Yardımcıları ..., ..., ... ve talep üzerine görevlendirilen Hekim ... ve Psikolog ... yer almıştır.

8. Ziyaret, Kütahya Geri Gönderme Merkezi İdaresi ile yapılan ön görüşmeyle başlamıştır. Ön görüşmede, Ziyaret Heyeti tarafından ziyaretin amacı ve yöntemine ilişkin bilgiler verilmiş; İdareden Merkezin işleyişi, mevcut durumu, personel ile Merkezde barındırılan yabancılar hakkında bilgiler edinilmiştir. Ön görüşmenin ardından sağlık servisi, spor salonu, ilk kabul odaları, avukat görüşme odaları, derslik, oyun alanı gibi ortak alanlar yerinde incelenmiş; Ziyaret Heyetinin bizatihi belirlediği yabancılar ile Merkez personeli bulunmaksızın heyet hâlinde görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşme gerçekleştirilen yabancılarla, TİHEK ve UÖM görevi hakkında genel bilgiler verilmiş; ziyaretin amacı, kapsamı ve kişisel verilerin gizliliği korunarak ziyaret neticesinde bir rapor hazırlanacağı açıklanmıştır. Ziyaret bitiminde İdare ile son bir toplantı yapılmış; ilk tespit ve gözlemler paylaşılmış; ziyaret sonrası hazırlanacak raporun İdare ve ilgili kurumlarla paylaşılarak tavsiyelerin takip edileceği ve takip ziyareti de yapılabileceği bilgisi verilmiş olup ilgili bilgi ve belgeler alınarak ziyaret sonlandırılmıştır.

9. Bu rapor, Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurulunun 8/2/2024 tarihli ve 2024/230 sayılı kararı ile Başkanlık Makamınının 19/7/2024 tarihli ve 39247 sayılı oluruna istinaden

22/8/2024 tarihinde Kütahya Geri Gönderme Merkezine¹ gerçekleştirilen habersiz ziyaret neticesinde edinilen tespit, gözlem ve şikâyetlerin ulusal ve uluslararası normlar bağlamında değerlendirilmesini ihtiva etmektedir.

II. GENEL BİLGİLER

A. Merkez Hakkında Genel Bilgiler

10. Kütahya ilinde bulunan Merkez 2021 yılında inşa edilmiş ve 22/5/2022 tarihinde faaliyete geçmiş olup şehir merkezine 8 kilometre uzaklıktadır.

11. Merkez, 4.312,16 metrekare (m²) açık alan üzerinde 15.297,89 m² kapalı hizmet vermektedir.

B. Merkez Personeli

12. Ziyaret tarihi itibarıyla Merkezde 139 personel görev yapmakta olup personelin ünvan ve sayı dağılımı aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

ÜN VAN	PERSONEL SAYISI
Müdür Vekili	1
İl Göç Uzmanı	1
İdari Destek Personeli	1
Veri Hazırlama ve Kontrol İşletmeni	1
Memur	1
Güvenlik Görevlisi	65
İstatistikçi	1
Sosyal Çalışmacı	1
Tekniker	2
Tercüman	1
Şoför	2
Temizlik Personeli	16

¹ Bundan sonra Kütahya Geri Gönderme Merkezi, kısaca Merkez olarak ifade edilecektir.

Polis Memuru	3
Hekim	1
Ebe	1
Hemşir/Hemşire	3
Jandarma Personeli	38
TOPLAM	139

13. Merkezde Farsça bilen bir tercümanın görev yaptığı öğrenilmiştir. İdare tarafından, başka bir dil için tercümana ihtiyaç duyulması halinde tercüman desteği alındığı, ayrıca Merkezde tercüme cihazının bulunduğu belirtilmiştir.

14. İdare tarafından gönderilen belgelerden, Merkez personelinin insan hakları ile işkence ve kötü muamele yasağı konularında eğitim almış olduğu anlaşılmıştır.

C. Özgürlüğünden Mahrum Bırakılan Kişiler

15. Merkezde ziyaret tarihi itibarıyla 376 yabancı bulunmaktadır. Bu yabancıların 251'i erkek, 114'ü kadın, 11'i çocuktur. Merkezde, 65 yaş üstü yabancı, refakatsiz çocuk ve aile bulunmamaktadır.

16. Ziyaret tarihinde Merkezde engelli yabancı bulunmamakta olup yabancılardan 21'inin kronik hastalığı² bulunmaktadır.

17. Merkezde yabancı terörist savaşçı şüphelisi bulunmamaktadır.

18. Merkezde 47 farklı uyruktan yabancı bulunmaktadır. Merkezdeki yabancıların uyruklarına göre dağılımı aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Uyruk	Yabancı Sayısı	Uyruk	Yabancı Sayısı
Afganistan	85	Nijer	3
Türkmenistan	43	Nijerya	3
Fas	35	Tacikistan	3
Filistin	26	Azerbaycan	2
İran	19	Gabon	2
Tunus	17	Haiti	2
Etiyopya	13	Hindistan	2

² Kronik rahatsızlıklar tansiyon, kalp hastalığı, migren, diyabet ve astımdır.

Irak	12	Küba	2
Özbekistan	10	Sudan	2
Suriye	9	Ürdün	2
Kamerun	8	Burkina Faso	1
Uganda	8	Dominika	1
Bangladeş	7	Ekvador	1
Sierra Leone	7	Filipinler	1
Cezayir	6	Kazakistan	1
Kırgızistan	6	Mısır	1
Angola	4	Nauru	1
Demokratik Kongo	4	Orta Afrika Cumhuriyeti	1
Kenya	4	Rusya Federasyonu	1
Liberya	4	Somali	1
Ukrayna	4	Tanzanya	1
Kongo	3	Togo	1
Moğolistan	3	Yemen	1
Myanmar	3	TOPLAM	376

III. TESPİT, GÖZLEM VE GÖRÜŞMELER

A. Merkeze Kabul ve Yerleştirme

19. Merkeze kabul aşamasında öncelikle yabancının üst arama işleminin, genel kolluk refakatinde özel güvenlik görevlileri tarafından gerçekleştirildiği ve işlemin üst arama tutanağına bağlandığı öğrenilmiştir. Arama işleminin, yabancının cinsiyeti dikkate alınarak kadın ya da erkek güvenlik görevlilerince yapıldığı görevli personel tarafından ifade edilmiştir.

20. Üst aramasının ardından, yabancının üzerinde bulunan para, kıymetli eşya ve Merkeze sokulması yasak olan eşyaların tutanak ile tespit edilerek emanet odasına alındığı belirtilmiştir. İdare tarafından yabancılara, Merkezde kaldıkları süre boyunca ihtiyaçları olduğu zamanlarda emanette tutulan paralarını geri alabildikleri, Merkezden çıkış yapacakları zaman da bir form doldurulduktan sonra emanetteki eşyalarını geri aldıkları ifade edilmiştir. Kendileri ile görüşme gerçekleştirilen yabancılara tarafından İdarenin verdiği bilgiler doğrulanmıştır.

21. İdare tarafından yabancıların Merkeze kabulü sırasında teslim-tesellüm tutanağı, üst arama tutanağı ve parmak izi kayıt formunun düzenlendiği belirtilmiştir. Ayrıca psikososyal destek personeli tarafından yabancılar ile görüşme gerçekleştirerek Ön Değerlendirme Formu düzenlendiği, görüşme esnasında özel ihtiyacı bulunan kişilerin tespit edildiği öğrenilmiştir. Ziyaret esnasında söz konusu formların örnekleri incelenmiş, kayıtların düzenli biçimde tutulduğu görülmüştür.

22. İdare tarafından, kayıt işlemleri tamamlanan yabancıların özel güvenlik personeli refakatinde odalarına yerleştirildiği, yabancıların odaya yerleştirilmesinde dil, din, ırk, cinsiyet, sağlık durumu ve varsa risk faktörlerinin dikkate alındığı ifade edilmiştir.

23. Merkezde ön kabul ve üst aramasının yapıldığı alanda Rusça, Arapçanın farklı lehçelerinde ve Farsça dillerinde Merkez kuralları ve verilen hizmetlere ilişkin bilgilendirici afişlerin asılı olduğu görülmüştür.

24. Ziyaret tarihinde Merkezde kalan aile bulunmamakta olup, kız çocukları ile küçük yaş grubunda bulunan erkek çocukların ailenin kadın fertleri ile birlikte tutulduğu görülmüştür. İdare tarafından, Merkezde barınan 11 çocuğun refakatindekilerle birlikte ortalama 1-3 aydır Merkezde kaldığı belirtilmiş, Merkezde tutuldukları süreçte çocuklar için psikososyal destek ve ihtiyaç olması halinde ek gıda, hijyen malzemesi ve kıyafet desteği sağlandığı belirtilmiştir. Kendileri ile görüşme gerçekleştirilen yabancılar tarafından bu husus doğrulanmıştır.

25. İdare tarafından ön değerlendirme sonucunda tıbbi desteğe ihtiyacı olduğu değerlendirilenlerin Kurum hekimine sevk edildiği, maddi durumu olmayanlara ise gerekli desteğin sağlandığı ve bu kapsamda imza karşılığında telefon kartı ve giyecek yardımı yapıldığı belirtilmiştir. Ziyaret Heyeti tarafından yapılan incelemelerde yardımların imza karşılığında yapıldığı ve kayıtların düzenli bir biçimde tutulduğu gözlemlenmiştir.

B. Fiziksel Koşullar

26. Merkez, A, B, C, D, E ve F bloklarından oluşmaktadır. Merkezin idari bölümleri A blokta, yaşam alanları ise B, C, D, E ve F bloklarında konumlandırılmış olup tüm blokların birbiri ile bağlantısı bulunmaktadır.

27. Merkezde ortak kullanım alanı olarak yemekhane, revir, her blokta mescit, üç adet avukat/ziyaretçi odası, kütüphane, on adet faaliyet odası/derslik ile her blokta içerisinde büyük ekran bir adet televizyonun yer aldığı dinlenme odası ve havalandırma alanı olarak kullanılan açık alanlar bulunmaktadır.

28. Merkezde 1,3,4,7,8 ve 10 kişi kapasiteli odalar bulunmakta olup toplam oda sayısı 52'dir. Barınma yerlerinin yüksekliği tüm odalar için 3.72 metre olup odaların alan bilgileri aşağıdaki tabloda belirtilmiştir:

Oda Kapasitesi/Kullanım Amacı	Alan (m ²)
1	13 m ²
3/Engelli Odası	42 m ²
4	25 m ²
7	33 m ²
8	33 m ²
10	42 m ²

29. Odalarda belirtilen kapasiteyi karşılayacak sayıda ranza tipi yatak ve kişisel dolapların yer aldığı görülmüş, toplamda 400 adet yatağın mevcut olduğu İdare tarafından belirtilmiştir. Yapılan incelemelerde, odalarda kalabalıklaşma olmadığı ve bazı yatakların boş olduğu görülmüştür.

30. Odaların her birinde odalara özel tuvalet ve banyo bulunduğu, 10 kişilik odalarda ise 2 ayrı tuvalet ve banyonun mevcut olduğu görülmüştür.

31. Merkezin ısıtmasının yerden ısıtma ve radyatör sistemi vasıtasıyla sağlandığı öğrenilmiş; yabancılarla yapılan görüşmelerde ısınma konusunda bir şikâyet alınmamıştır.

32. Ziyaret Heyetinin odalarda yaptığı incelemelerde odaların yeterince doğal ışık ve hava aldığı, ayrıca led aydınlatmaların bulunduğu görülmüştür.

33. Merkezde 24 saat sıcak su imkânı mevcut olup yabancılar için saat ya da miktar yönünden su kısıtlamasının olmadığı öğrenilmiştir. Görüşme gerçekleştirilen yabancılardan bu konuda bir şikâyet alınmamıştır.

34. İdare tarafından odaların ve Merkezin genel temizliğinin günlük olarak Merkez personeli tarafından yapıldığı belirtilmiştir. Yapılan incelemelerde Merkezin temiz ve düzenli olduğu gözlemlenmiştir. Depo alanında, ihtiyaç halinde kullanılmak üzere yeterli miktarda temizlik malzemesinin bulunduğu görülmüştür.

35. Merkez çamaşırhanesinde 2 adet sanayi tipi çamaşır makinesi, 2 adet sanayi tipi çamaşır kurutma makinesi ve 3 adet ev tipi çamaşır makinesi bulunmaktadır. İdare tarafından yabancıların çamaşırlarının beş günde bir temizlik personeline toplandığı ve yıkanıp kurularak kendilerine teslim edildiği ifade edilmiştir. Görüşme gerçekleştirilen bazı

yabancılar tarafından, kıyafetlerinin diğer yabancıların kıyafetleriyle birlikte toplu olarak yıkandığı ve yine toplu olarak karışık bir biçimde kendilerine teslim edildiği, bu sebeple kıyafetlerini kendi imkânları ile yıkamayı tercih ettikleri ifade edilmiştir. İdare tarafından, bir dönem file ile yıkama usulünün denendiği ve yabancılar file verildiği ancak yabancıların bu usulü benimsemediği ve fileleri kullanılmaz hale getirdiği belirtilmiştir.

36. İdare tarafından Merkeze kabulleri sırasında yabancılar nevresim, yastık, battaniye, havlu ve terlik verildiği belirtilmiştir. Ziyaret edilen odalarda her yabancıların battaniye ve nevresiminin olduğu görülmüştür. Görüşülen yabancıardan bu hususta bir şikâyet alınmamıştır.

37. Görüşme gerçekleştirilen yabancıların bir kısmı tarafından tek bir kıyafete sahip oldukları ve kıyafet yardımı almadıkları iddia edilmiştir. İkinci bir kıyafet sağlama yükümlülüğünün bulunmamasına rağmen eldeki imkânlar ölçüsünde kıyafet sağlanmaya çalışıldığı, kıyafet temini için özel şirketler ve sivil toplum kuruluşları ile iletişime geçildiği ancak Kızılay haricinde yeterli desteğin alınmadığı görevli personel tarafından ifade edilmiştir. Yapılan yardımlara ilişkin defter ve kayıtlar Ziyaret Heyeti tarafından incelenmiş, ihtiyacı bulunan kişilere kıyafet yardımı yapıldığı tespit edilmiştir.

38. İdare tarafından yabancılar şampuan, sabun, diş fırçası ve diş macunundan oluşan hijyen setinin belirli aralıklarla verildiği, küçük çocuklar için bebek şampuanının da temin edildiği ifade edilmiştir. Görüşme gerçekleştirilen yabancılar tarafından, hijyen setlerinin haftada bir verildiği ve set içerisindeki şampuan gibi ürünlerin bir haftalık kullanım için yeterli olmadığı ifade edilmiştir. Ziyaret Heyeti tarafından hijyen setinin içerisindeki ürünler ve hijyen seti dağıtım defteri incelenmiştir. Hijyen seti dağıtım defterine göre ilgili ürünlerin haftada bir defa dağıtımının yapıldığı görülmüş ve söz konusu ürünlerin miktarının bir haftalık kullanım için yeterli olmadığı değerlendirilmiştir. İdare ile yapılan görüşmede hijyen ürünlerinin haftada iki defa dağıtımının sağlanacağı görevli personel tarafından belirtilmiştir. Ziyaret tarihinden sonra İdare tarafından gönderilen tutanak, form ve belgeler incelendiğinde, hijyen ürünlerinin haftada iki defa dağıtıldığı görülmüştür.

39. Merkezde mesai saatleri içerisinde hizmet veren bir kantin bulunmaktadır. Kantinde şampuan, diş macunu, diş fırçası, krem gibi hijyen malzemelerinin satılmakta olduğu görülmüştür. Bununla birlikte görüşülen yabancılar tarafından, kendilerine tuvalet kâğıdı verilmediği, ayrıca söz konusu ürünün kantinde de satılmadığı ifade edilmiştir. Kantinde yapılan incelemede tuvalet kâğıdının bulunmadığı tespit edilmiştir. Yabancıların tuvaletleri bilinçli olarak tıkamasından dolayı bir yıldır tuvalet kâğıdı dağıtılmadığı ve satışının yapılmadığı ancak bu konunun tekrar değerlendirileceği görevli personel tarafından

belirtilmiştir. Ziyaret tarihinden sonra İdare tarafından gönderilen belgeler incelendiğinde, tuvalet kâğıdı ve kâğıt havlu gibi malzemelerin kantinde satışına başlandığı görülmüştür.

40. Merkezde, kadınlar ve erkekler için ayrı olmak üzere toplam 2 adet kuaför odası olduğu ve odaların içerisinde yeterli malzemenin bulunduğu gözlemlenmiştir. İdare tarafından, saç kesimi için dışarıdan kuaför getirildiği ve yabancıların ücretsiz bir şekilde yararlandırıldığı belirtilmiştir. Görüşme gerçekleştiren yabancılardan bu hususta bir şikâyet alınmamıştır.

C. Yönetim, Personelin Tutumu ve Şikâyet Prosedürleri

41. İdare tarafından 1 yıllık idari gözetim sürecini tamamlayan yabancılar için idari gözetime alternatif tedbirler uygulanarak bildirim yükümlülüğü getirildiği, bu durumun tercüman eşliğinde yabancılara anlatıldığı ve Merkezdeki idari gözetim sürecinin sonlandırıldığı bilgisi verilmiştir. 2023 yılı içerisinde 1474, 2024 yılında ise 1314 yabancı için idari gözetimi 6458 sayılı Kanun'un 57/A maddesi uyarınca idari gözetime alternatif tedbirler uygulanarak sonlandırılmıştır.

42. Merkeze kabulü gerçekleştirilen yabancılar hakkında son bir yıl içerisinde 3979 sınır dışı kararı verilmiştir. İdare tarafından sınır dışı edilmek üzere kolluk personeli eşliğinde sınır kapılarına veya havalimanlarına götürülen yabancılardan Merkezde işkence ve kötü muamele gördüklerine ilişkin herhangi bir başvuru veya şikâyet alınmadığı ifade edilmiştir.

43. Merkezde ziyaret tarihine kadar son bir yıl içerisinde 62 yabancı gönüllü geri dönüş kapsamında menşe ülkesine gönderilmiştir. İdare tarafından, Merkezde idari gözetim altında bulunan yabancılara, görevli personel tarafından tercüman eşliğinde gönüllü geri dönüş hakkında bilgilendirmeler yapıldığı ve süreçlerin anlatıldığı, yabancı için ülkesine geri dönmek ya da üçüncü bir ülkeye gitmek istemesi halinde bunu yazılı veya sözlü olarak İdareye bildirdiği, akabinde yabancı ile birlikte gönüllü geri dönüş formlarının düzenlendiği ve yabancı için parmak izinin alınarak dönüş işlemlerinin tamamlandığı bilgisi verilmiştir.

44. Yabancıların Merkezde kalış süresinin, Merkezde tutulma sebebine göre değişiklik göstermekle birlikte ortalama 6 ay olduğu, Merkezde 6 aydan fazla tutulan kişilerin sayısının 160 olduğu, bu kişilerin tutulma sürelerinin ise 6 ilâ 9 ay arasında değiştiği öğrenilmiştir.

45. 2024 yılında ziyaret tarihi itibarıyla 69 yabancı ile insan ticareti mağduru tespit mülakatı gerçekleştirildiği ve 1 insan ticareti mağdurunun tespit edildiği öğrenilmiştir. İnsan ticareti mağduru olduğu tespit edilen yabancıların idari gözetimlerinin ivedilikle sonlandırıldığı ifade edilmiştir.

46. İdare tarafından, Merkezde barınan yabancıların dilek ve şikâyetlerini Merkezde bulunan dilek ve şikâyet kutuları vasıtasıyla ilettiği, her katta 8 adet dilek ve şikâyet kutusu olduğu belirtilmiştir. Merkezde son bir yıl içerisinde yabancılar tarafından 148 dilek ve şikâyet talepli başvuru yapıldığı belirtilmiştir. Görüşme gerçekleştirilen yabancıardan, bu konuda bir sorun yaşamadıkları, dilekçe yazmak istediklerinde İdare tarafından kendilerine kâğıt ve kalem gibi materyallerin temin edildiği ifade edilmiştir.

47. Geri Gönderme Merkezleri ile ilgili bir disiplin yönergesinin bulunmadığı, bu sebeple gerekli hallerde yalnızca Merkezde bulunan ilgi odalarının kullanıldığı bilgisi İdare tarafından verilmiştir. Merkezde 8 ilgi odasının bulunduğu, odalardan birinin kullanılmadığı ve kullanımda olan odaların yumuşak malzeme ile kaplandığı görülmüştür. Ziyaret Heyeti tarafından ilgi odası kayıt defteri ve güvenlik kamerası kayıtları incelenmiş, kayıt defterinin düzenli olarak tutulduğu gözlemlenmiştir.

48. İdare tarafından, 2024 yılı içerisinde Merkezde idari gözetim altında tutulan İran uyruklu bir şahsın iki defa Yabancılar İletişim Merkezi'ne acil durum ihbarında bulunarak Merkezde görevli güvenlik personelinin kendisini darp ettiği iddiasında bulunduğu, yapılan incelemede iki iddianın da asılsız olduğunun tespit edildiği belirtilmiştir. Görüşme gerçekleştirilen yabancılar tarafından herhangi bir kötü muamele iddiası ileri sürülmemiştir.

D. Beslenme

49. Merkezde kalan yabancıların yemek ihtiyacı, sabah, öğle ve akşam yemeği olmak üzere günde 3 öğün şeklinde hizmet alım yöntemi ile karşılanmaktadır.

50. Merkezde bir yemekhane bulunmaktadır. Yemekhanenin genel itibarıyla temiz ve düzenli olduğu, yemek masası ve sandalyelerin zemine sabitlendiği, yemek dağıtımını yapan personelin maske, bone ve eldiven kullandığı görülmüştür.

51. İdare tarafından menü planlamasının idari personel tarafından yapıldığı, yabancıların sağlık durumuna veya felsefi görüşüne göre diyet veya alternatif menülerin hazırlandığı, Merkezde görevli gıda mühendisi bulunmadığı belirtilmiştir.

52. İdare tarafından 6 yaş altı çocuklar için ücretsiz olarak süt/mama temin edildiği ve ebeveynlerinin istekleri doğrultusunda normal menüden yararlanmalarının sağlandığı ifade edilmiştir. Kendileri ile görüşme gerçekleştirilen çocuklu yabancılar tarafından bu husus doğrulanmıştır.

53. İdare tarafından yemekhanede sunulan her bir yemeğin numunesinin ilgili mevzuata uygun miktarda ve uygun koşullar altında en az 72 saat süreyle muhafaza altına alındığı bilgisi

verilmiş olup Ziyaret Heyeti tarafından yapılan incelemede yemek numunelerinin uygun şekilde muhafaza edildiği görülmüştür.

54. Görüşme gerçekleştirilen bazı yabancılar tarafından, yemeklerin çeşitliliğinin az olduğu, kaliteli çıkmadığı ve hijyenik olmadığı ifade edilmiştir. Görevli personelden, yemekler hakkındaki şikâyetlerin geçmişte de gündeme geldiği ve firma hakkında cezai işlem uygulandığı bilgisi edinilmiştir.

55. Ziyaret Heyetinin geçmişe dönük yemek listelerinde yaptığı incelemede, yemek menülerinde yeterli çeşitliliğin sağlandığı görülmüştür. Öğle yemeği Ziyaret Heyeti tarafından Merkez yemekhanesinde yenilmiş, yemeklerin yeterli kalitede olduğu değerlendirilmiştir.

56. Merkezde her yabancıya yaz aylarında günlük iki litre ambalajlı su verildiği, günlük iki litre suyun öğle yemeğinde bir buçuk litre pet şişe, sabah ve akşam öğünlerinde ise pet bardak şeklinde dağıtıldığı, yaz ayları haricinde ise bir buçuk litre su dağıtıldığı İdare tarafından belirtilmiştir. Yabancılarla yapılan görüşmelerde su miktarının yetersiz olduğu öne sürülmüştür. Görevli personelden, bu hususta bir talep olması halinde yardımcı olunduğu, ayrıca yabancıların kantinden su temin edebildiği ve odalarına çıkarabildikleri bilgisi alınmıştır.

57. Yabancıların kaldığı bloklarda yapılan incelemelerde, her bloğun girişinde bulunan güvenlik noktasında yabancıların kullanımı için tahsis edilmiş çay makinesi olduğu görülmüştür. Görüşme gerçekleştirilen yabancılar tarafından, çay makinelerinin blok kapılarının dışında konumlandırılmasından dolayı çay makinelerine her zaman erişmelerinin mümkün olmadığı ifade edilmiştir. İdareden, çay makinelerinin güvenlik gerekçesiyle blok dışında konumlandırıldığı, ayrıca sabah kahvaltılarında yabancılar çay verildiği bilgisi alınmıştır.

58. Ziyaret Heyeti tarafından kantinde yapılan incelemede yeterli sayıda ve çeşitte gıda ürününün yer aldığı, ürünlerin son kullanma tarihlerinin tüketime uygun olduğu görülmüş ve bozulma ibaresi gösteren herhangi bir ürüne rastlanmamıştır.

59. İdare tarafından, kantinde yer alan gıda ürünleri konusunda bir şikâyet alınmadığı, kantinde yer almayan bir ürünün yabancılar tarafından talep edilmesi halinde ilgili ürünün temini noktasında gerekli özenin gösterildiği ifade edilmiştir. Görüşme gerçekleştirilen yabancılar tarafından ise gıda ürünleri konusunda taleplerinin dikkate alındığı ve ürünlerin çeşidinin yeterli olduğu belirtilmiştir. Ziyaret Heyeti tarafından kantinde satılan ürünlerin fiyat listesi incelenmiş; ürün fiyatlarının piyasa ile uyumlu olduğu değerlendirilmiştir.

E. Sağlık ve Psikososyal Servis Hizmetleri

60. Merkez revirinde mesai saatleri içerisinde görev yapmakta olan 1 hekim ile 1 sağlık memuru bulunmaktadır. Mesai saatleri dışındaki sağlık hizmetleri ise nöbetçi sağlık personeli tarafından yürütülmektedir. Revirde, yabancıların günlük muayeneleri sağlanarak ilaç takiplerinin yürütüldüğü, ileri tetkik gereken durumlarda ilgili sağlık kuruluşuna sevk işlemlerinin gerçekleştirildiği öğrenilmiştir.

61. Ziyaret Heyeti tarafından revirde yapılan inceleme neticesinde, hasta yatağı, defibrilatör, oksijen tüpü, acil durum çantası ve tıbbi malzemelerin bulunduğu, son kullanma tarihi geçmiş ilaç bulunmadığı, öte yandan yabancıların tıbbi kayıtlarının düzenli bir biçimde tutulduğu gözlemlenmiştir.

62. İdare tarafından, Merkezde acil sağlık hizmetinin kendileri tarafından sunulduğu, gerekli durumlarda ise 112 Acil Çağrı Merkezi ile iletişime geçildiği ve onların direktifleriyle hareket edildiği, 112 Acil Çağrı Merkezinin acil bir durum görmediği durumlarda Merkezde bulunan araç ile jandarma personeli eşliğinde sevk edildiği, ambulansın gerekli görülmesi halinde ise bu hizmetin İl Sağlık Müdürlüğüne yerine getirildiği ifade edilmiştir.

63. Yabancılar ilaç teslimi, Merkez sağlık personeli tarafından gerçekleştirilmektedir. Kendileri ile görüşme gerçekleştirilen yabancıların bir kısmı tarafından, bazı günlerde ilaçlarının zamanında verilmediği ve hastaneye sevk edilmek istediklerinde bu taleplerinin geç karşılandığı ifade edilmiştir. İdare tarafından, sevk kararı verilmesi hususunun Merkez hekiminin takdirinde olduğu, bu yönde bir karar olması halinde sevk işlemlerinin gerçekleştirildiği; ilaç dağıtımındaki aksaklığın ise görevlendirme ile çalışan bir personelden kaynaklandığı ve ilgili personel hakkında idari yaptırım uygulandığı, ziyaret tarihi itibarıyla böyle bir sorun olmadığı belirtilmiştir.

64. Ziyaret tarihinde, psikososyal destek biriminde 1 sosyal çalışmacı görev yapmakta olup Merkezde görevli psikolog bulunmamaktadır. Psikososyal destek birimi tarafından yabancıların ilk kabulünün ardından ilk görüşme gerçekleştirilmektedir. Yabancıların medeni durumu, kısa hayat öyküsü, kişilik özellikleri, sağlık durumu, herhangi bir suçun mağduru olup olmadığı ve yakınlarının durumu hakkında ön değerlendirmeye alındığı görevli personel tarafından belirtilmiştir.

F. Sosyal Faaliyetler, Günlük Yaşam ve Eğitim

65. İdareden, Merkezde kalan yabancıların sabah, öğle ve akşam öğünlerinin her birinden sonra yarım saat ve akşam yatış saatinden önce bir saat havalandırma alanından faydalanabildikleri bilgisi alınmıştır. Görüşme gerçekleştirilen bazı yabancıların havalandırma süresinin az olduğu yönündeki şikâyetleri üzerine havalandırma kayıt defteri ve güvenlik kamerası kayıtları incelenmiş, havalandırma süresinin 1 ilâ 2 saat arasında değiştiği görülmüştür. Ayrıca, güvenlik personelinin müsaitlik durumuna göre havalandırma konusunda İdarenin kolaylık gösterdiği görüşülen yabancılar tarafından ifade edilmiştir.

66. Erkek yabancıların havalandırma saatlerinde açık alanda top oynayabildiği ve spor yapabildiği, kadın yabancıların havalandırma alanında ise çocuklar için kaydırağ ve salıncaktan oluşan bir çocuk parkı olduğu gözlemlenmiştir.

67. Merkezde el işi atölyesi sınıfı ve kapalı oyun alanı olarak kullanılan bir oda bulunmakta olup oyun alanı olarak ayrılan kısmın zemininin yumuşak malzeme ile kaplı olduğu görülmüştür. Oyun alanında çeşitli oyuncaklar, top havuzu, çocukların kullanımına yönelik masa ve sandalyeler, kutu oyunları ve diğer etkinlik malzemeleri bulunduğu görülmüştür. Kendileri ile görüşme gerçekleştirilen çocuklu yabancılar tarafından, diledikleri zaman oyun alanlarını kullanabildikleri belirtilmiştir.

68. Merkezde 10 adet etkinlik odası bulunmakta olup odada beyaz yazı tahtası, boya malzemeleri, yabancılar tarafından yapılmış resimler, el işleri, gitar ve darbuka gibi müzik aletleri ile satranç ve mangalanın bulunduğu, odanın temiz ve düzenli bir vaziyette olduğu görülmüştür.

69. Merkezde ayrıca bir spor odasının bulunduğu ancak içerisinde spor malzemesinin olmadığı görülmüştür. Görüşme gerçekleştirilen yabancılar tarafından, spor malzemesi olmadığı için kendi imkânlarıyla egzersiz yapmak durumunda kaldıkları ve yeterli ölçüde spor yapamadıkları ifade edilmiştir. İdareden, odanın spor odası olarak planlandığı ancak yeterli spor malzemesi bulunmadığından ziyaret tarihi itibarıyla toplantı odası olarak kullanıldığı bilgisi alınmıştır.

70. Merkezde bir kütüphane bulunmaktadır. Kütüphane içerisinde Arapça, Farsça, Türkçe, İngilizce ve Rusça kitaplar mevcuttur. Görüşme gerçekleştirilen yabancıların bir kısmı kitapların yetersiz olduğunu ifade etmiş, bazı yabancıların ise kütüphaneden haberdar olmadığı anlaşılmıştır. Kitap çeşitliliğindeki eksikliğin sebebinin, halk kütüphanesinden talep edilmesine rağmen kitap gönderilmemesi olduğu görevli personel tarafından ifade edilmiştir. Kütüphane, Ziyaret Heyeti tarafından incelenmiş, kitapların sayıca az olduğu ve yeterli çeşitlilikte olmadığı

değerlendirilmiştir. Ayrıca kitapların demirbaş numarasının olmadığı ve kitap kullanımına ilişkin bir kayıt defterinin bulunmadığı görülmüştür.

71. Sosyal ve kültürel faaliyetler, Merkezde görevli sosyal çalışmacının hazırladığı plan ve program dâhilinde uygulanmaktadır. Ayrıca halk eğitim merkezinden görevlendirilen üç öğretmenin de eğitim faaliyetlerine katılım sağladığı öğrenilmiştir. Görüşme gerçekleştirilen bazı yabancılar, kurs sayısının ve düzenlenen faaliyetlerin az olduğundan yakınmışlardır. İdare tarafından, halk eğitim merkezinden görevlendirilen öğretmenlerin tatilde olmasından dolayı yaz aylarının sosyal ve kültürel faaliyetler bakımından durgun geçebildiği, Merkezde görevli sosyal çalışmacı personelin yaz döneminde tek başına faaliyetleri devam ettirmek durumunda kaldığı bilgisi alınmıştır.

72. Merkezde Türkçe, beden eğitimi, resim gibi kursların yanında boyama, el işi teknikleri, futbol, voleybol, basketbol gibi faaliyetler düzenlenmektedir. Ziyaret tarihinden önceki ay içerisinde toplam 24 kurs ve faaliyetin düzenlendiği ve söz konusu kurslara toplam 149 yabancıların katılım sağladığı öğrenilmiştir.

73. Yabancıların kaldığı her blokta bir dinlenme odasının olduğu, oda içerisinde 1 adet televizyon olduğu görülmüştür. Odaların ziyaret esnasında aktif bir biçimde kullanıldığı ve televizyonların çalışır vaziyette olduğu görülmüş, bu hususta yabancılardan bir şikâyet alınmamıştır.

74. Merkezde her blokta yabancıların dini ibadetlerini yerine getirebilmeleri için ayrılmış bir oda bulunduğu görülmüştür.

G. Dış Dünya İle İletişim

75. Merkezde blokların girişinde yer alan güvenlik noktalarında konumlandırılmış 16 adet ankesörlü telefon bulunmaktadır. Yabancıların, telefonları her gün 5'er dakika kullanabildiği ve kantinde telefon kullanımı için kart satışı yapıldığı bilgisi edinilmiştir. Maddi imkânı olmayan yabancılara İdare tarafından telefon kartlarının ücretsiz olarak verildiği belirtilmiştir. Yabancılarla yapılan görüşmelerde ankesörlü telefonların yoğunluktan dolayı çoğu zaman yeterli olmadığı ifade edilmiştir. İdare, gerekli hallerde yabancılara yardımcı olduklarını, ayrıca yoğun olmayan 00.00 ve 02.00 saatleri arasında ek konuşma hakkı verilmesinin planlandığını belirtmiştir. Ziyaret Heyeti tarafından yapılan incelemede, ankesörlü telefon kullanımına ilişkin kayıtların düzenli olarak tutulduğu görülmüştür.

76. Yabancıların eşleri, nişanlıları ve üçüncü dereceye kadar yakınları ile mesai saatleri içerisinde yüz yüze görüşme gerçekleştirebildikleri belirtilmiştir. Kendileri ile görüşülen yabancılar tarafından bu konuda bir şikâyet dile getirilmemiştir.

77. Yabancılar, ziyaretçileriyle avukat görüşme odası olarak kullanılan 3 odada görüşebilmekte olup oda içerisinde görüşme masası, sandalye ve sabit telefonun yanı sıra adli yardım afişleri bulunmaktadır. Avukatların mesai saatleri içerisinde sıra numarası olarak yabancıyla görüşebildiği, son 1 yıl içerisinde 2521 avukat görüşmesi gerçekleştiği ve 5 adli yardım talebinde bulunduğu belirtilmiştir.

H. Güvenlik

78. Merkezin iç güvenliği özel güvenlik personeli, dış güvenliği ise jandarma personeli tarafından sağlanmaktadır. Merkezde sayımların rutin olarak sabah kahvaltısı ve akşam yatış saatinde yapıldığı, ayrıca habersiz olarak da sayım yapılabildiği ifade edilmiştir.

79. Merkezde 286 adet güvenlik kamerası bulunmakta olup güvenlik kamerası kayıtları 6 ay muhafaza edilmektedir. Güvenlik kameralarının koridor, mescit, televizyon odası ve diğer ortak alanlarda konumlandırıldığı, odaların içerisinde güvenlik kamerası bulunmadığı gözlemlenmiştir. Güvenlik kameralarının takibi Merkezin idari bölümünde yapılmaktadır. Ziyaret Heyeti tarafından yapılan incelemede herhangi bir kötü muamele bulgusuna rastlanmamış ve kayıtların düzenli bir biçimde tutulduğu tespit edilmiştir.

80. İlgi odalarında bulunan güvenlik kameralarının odadaki tuvaleti görmeyecek şekilde konumlandırıldığı, bu açıdan mahremiyeti sağladığı görülmüştür.

81. Merkezde elektrik kesintisi, olumsuz hava koşulları ve benzeri durumlarda görüntüleme işlemlerinin aksamaması için kesintisiz güç kaynağı cihazlarının bulunduğu öğrenilmiştir.

IV. DEĞERLENDİRME VE TAVSİYELER

A. Değerlendirme

82. TİHEK'in UÖM kapsamında yürüttüğü faaliyetlerinin temeli, ziyaret edilen kurumlarla pozitif yönde geliştirilecek bir iletişim doğrultusunda iş birliği esasına dayanmaktadır. Merkez İdaresince Ziyaret Heyetinin bütün bölümlere bekletmeksizin erişimi sağlanmış, yabancılarla izole görüşmeler yapabilmesi için gerekli önlemler alınmış ve gerekli

bilgi ve belgelere erişimi sağlanmıştır. Bu çerçevede Merkez İdaresi ve personelinin ziyaret esnasında gösterdiği iş birliğine açık tutumları Ziyaret Heyeti tarafından memnuniyetle karşılanmıştır.

B. Tavsiyeler

1. Merkez İdaresine Yönelik Tavsiyeler

83. Yabancılara verilen hijyen setinde yer alan kişisel hijyen ürünlerinin, verilen zaman aralığında ihtiyacı karşılayacak miktarda sunulması³,

84. Yabancıların çamaşırlarının file usulü ile yıkanması ve yıkandıktan sonra düzenli bir biçimde dağıtılması⁴,

85. Spor malzemeleri konusundaki eksikliğin giderilerek spor odasının kullanıma açılması⁵,

86. Yemek konusunda tekrar bir sorun yaşanmaması için gerekli önlemlerin alınması,

87. Yabancıların Merkez kütüphanesi konusunda bilgilendirilmesi

hususları tavsiye edilmektedir.

2. Kütahya Valiliğine Yönelik Tavsiyeler

88. Merkezde kurs ve eğitim faaliyetlerinin düzenli bir biçimde sürdürülebilmesi için öğretmen görevlendirilmesi,

89. Kütüphanede bulunan kitaplarda tür ve dil çeşitliliğinin artırılmasına yönelik çalışmalar yapılması⁶

³ Avrupa İşkenceyi Önleme Komitesi (CPT), 2011 Yunanistan Ziyareti Raporu, CPT/Inf (2012) 1, para. 38: “İdari gözetim altındaki bütün yabancılara düzenli aralıklarla ücretsiz bir temel temizlik seti (yeterli miktarda sabun, çamaşır deterjanı, tuvalet kâğıdı, şampuan, tıraş malzemeleri ve diş macunu ve diş fırçası) verilmelidir.”

⁴ CPT, 2007 Hırvatistan Ziyareti Raporu, CPT/Inf (2008) 29, para. 37: “...Kuruluşa gelen kişilere, uygun olması halinde, kaldıkları süre boyunca kendi kıyafetlerini giyme ve gerekirse bu kıyafetleri yıkama ve tamir ettirme imkânı sunulmalıdır.”

⁵ CPT, Gözetim Altında Tutulan Yasa Dışı Göçmenler, CPT/Inf(2017)3, s. 5. “Göçmenlerin gözetim altında tutulduğu merkezler bir oturma odası ve radyo/televizyon ve gazete/derginin yanı sıra diğer uygun faaliyet araçlarına (örn. kutu oyunları, masa tenisi, spor), bir kütüphane ve ibadet odasına erişim sağlamalıdır.”

⁶ Birleşmiş Milletler, Herhangi Bir Biçimde Tutulan veya Hapsedilen Kişilerin Korunması İçin Prensipler Bütünü, “Eğitsel ve kültürel materyalleri elde etme hakkı” başlıklı 28’inci madde: “Tutulan veya hapsedilen bir kimse, mevcut kamu kaynaklarının imkân verdiği ölçüde ve tutma yerinde veya hapsedilende güvenliği ve kamu düzenini sağlamak için gerekli makul sınırlara tabi olarak, makul miktarda eğitsel, kültürel ve basın ürünü ve aracını elde etme hakkına sahiptir.”

hususları tavsiye edilmektedir.

3. Göç İdaresi Başkanlığına Yönelik Tavsiyeler

90. İdari gözetim altında bulunan yabancıların disiplin süreci ile ilgili cezai işlemler hakkında mevzuat çalışmasının hızlandırılarak mevzuat boşluğu nedeniyle yaşanabilecek olumsuzlukların önüne geçilmesi⁷,

91. Kurum psikososyal servisinde görev yapmak üzere psikolog görevlendirilmesi

hususları tavsiye edilmektedir.

⁷ CPT, 19'uncu Genel Rapor, CPT/Inf (2009) 27, para. 88: “Özgürlüğü kısıtlayıcı tüm merkezlerde açık ve net bir iç yönetmeliğin olması, gerek yasa dışı göçmenler gerekse personel için yararlıdır. Bu kuralların farklı dillerde hazırlanıp mevcut hale getirilmesi önemlidir. İç yönetmelik, yapısı gereği öncelikle bilgi verici olmalı ve tutukevindeki günlük yaşamla ilgili mesele, hak ve görevleri en geniş yelpazede ele almalıdır. İç yönetmelik ayrıca disiplin prosedürlerini içermeli ve tutuklulara işledikleri iddia edilen ihlal konusunu öğrenme ve empoze edilen tüm yaptırımlara karşı bağımsız bir merciye müracaat etme hakkı sağlamalıdır. Bu tür bir yönetmeliğin bulunmadığı yerde gayriresmi (ve kontrolsüz) bir disiplin sisteminin gelişmesi riski vardır.”